

Bilimsel Yayınlarımız, Türkçe Olarak Yurt İçinde Yayınlanmalı

Dr. H M Sönmez
A Menderes Tıp Fak.
İç Hst. AD. Geriatri BD
09100 AYDIN

ÖZET

Bir ülkede, bilimsel ilkelere uygun olarak üretilmiş bilgiler, öncelikle, o ülke insanının özelliklerini tarif eder diyebiliriz. Bu nedenle, öncelikle ve en hızlı şekilde, üretildiği ülkenin meslek camiasına ve halkına ulaşmalıdır. Ayrıca, araştırmacının ve araştırmanın masraf ve zahmetlerini karşılayan ülke, makalesini, nam olsun diye başka bir dilde ve yabancı dergide yayınladığında görünür-görünmez pek çok patent hakkını da kaybedebilir; ya da, bilerek ya da bilmeyerek o yabancı ülkenin filanca önemli bir araştırmasına, karşılıksız, bedavadan hizmet etmiş olabilir. Bu sakıncalar ülkemiz için de geçerlidir.

Yabancı dergide yabancı dilde yayın, yurttaşlarımızın öz güvenini sarsmaktadır; Yabancıya özentiği arttırmaktadır; Dilimize yabancı sözcüklerin girişini hızlandırmakta ve dilimizin gelişmesini önlemektedir.

Bu arada, günümüzde çok fazla artmış olan, bilgisayar destekli çeviri olanakları ile her bir makale istenilen bir başka dile dönüştürülebilir. Ben İngilizce biliyorum ama, şu an, 12 dilde makale okuyabilmekteyim.

Amacımız, bir an önce, uluslar arası dergilerde yayınlanan makalelerimizi arttırmak değil; Çıkarığımız dergilerin uluslararası niteliklerde olmasını sağlamak ve uluslar arası veritabanlarına kabul edilmiş dergilerimizin sayısını arttırmak olmalıdır. Bunun dışında "Bilimsel Süreli Yayıncılık" konusunda yapılan her şey ülkemizin israfı ve kan kaybıdır denebilir. Sevgili Atatürk'ün, ülkemize gelen yabancı bilim adamlarına Türkçe kitaplar yazdırdığını; 2'inci Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü'nü ve ünlü milli eğitim bakanlarımızdan Hasan Ali Yücel'in yabancı dildeki çağdaş kitapları sular seller gibi Türkçe'ye çevirttiklerini anımsayalım; Düşünelim.

İnsanlık, bilimsel bilgilerini arttırmıyorsa, günümüzdeki gelişmişlik düzeyine ulaşamazdı. Bilgisi daha az toplumların daha bilgili toplumlardan, çok daha kötü koşullarda yaşamakta olduklarını görmekteyiz. Bunun istisnası olan ve insan ile ilgili, her hangi bir konu yoktur diyebiliriz.

Aynı adla tanımlanan bilimsel bilgilerin tümünün, söz konusu olabilecek her hangi bir coğrafyada ya da her hangi bir toplumda, farklı farklı olduğunu da söyleyebiliriz.

Aynı adla tanımlanan bilimsel bilgilerin tümünün, söz konusu olabilecek her hangi bir coğrafyada ya da her hangi bir toplumda farklı farklı olduğunu da söyleyebiliriz; Özellikle de sağlık ve toplumbilimler alanında bu böyledir. Bu farklılık, doğadaki ve insanlık içerisindeki çeşitliliği ve renkliliği oluşturmaktadır. Şu an hava basıncı, Ankara'da başka, Aydın'da başkadır. Suyun kaynama sıcaklığı, buzun

erime sıcaklığı, ağaçların çiçeklenmesi, koyunların kuzulması, suyun yoğunluğu ve içeriği hepsi de böyledir. Bu iki yerleşim yerindeki insanların ortalama kan kolesterol, şeker v.s düzeyleri de bir birinden farklıdır. Tüm tıbbi bilgiler toplumdan topluma, farklı farklıdır. Biz, Anadolu Türklerinin kan HDL kolesterol (yararlı kolesterol) düzeyinin Avrupalılardan daha düşük olduğunu biliyoruz. Öyle ise Türklerde kalp damar hastalıklarının Avrupalılardan daha sık olması beklenebilir. Ama hayır, Türklerde tam tersi bir durum var: Kalp damar hastalıkları daha az. Bu çelişki neden? Çünkü araştırma sonuçlarına göre Anadolu Türklerinin beslenmesi daha sağlıklı: Akdeniz türü beslenme. Yüksek kan basıncı sıklığının ülkemiz kadınları arasında, diğer ülkelerdeki kadınlardan daha yüksek olduğunu saptamış bulunmaktayız.

Ülkeler arasındaki bu farklılıkların anlam ve önemi, tıpkı, "benim şu anki kan şekeri düzeyimin" tüm diğer insanlarınkinden farklı olması gibidir. Benim kan şekeri ölçerek Filanca Bey'in kan şekeri düzeyini kestiremeyiz; Filanca Bey'in glikoz metabolizması hakkında bir yorum yapamaz ve ona yönelik bir tıbbi uygulama başlatamayız. Filanca Bey kendi glikoz metabolizmasının durumunu saptamak istiyor ise kendi kan şekeri ölçecek uygun bir hekime gitmelidir.

Öyle ise, ülkemiz hekimleri, kendi halkımız ile ilgili tıbbi bilgileri bilmek ve izlemek zorunda demektir. Bundan önce ise, araştırmacı tıp bili madamlarımız, halkımız ile ilgili hangi bilgilere gereksinim duyulmakta ise o konularda araştırmalar yapmalıdır. Ortaya çıkan sonuçlar denetlenmeler ve süzölmelerden sonra, ülkemiz hekimlerine hızla ulaştırılmalıdır. Hala bile, ders anlatan öğretim üyelerimiz, pek çok tıbbi konudan söz açarken "filanca ülkede yapılan filanca araştırmaya göre...." diye lafa başlamaktadır. Makale ve tez yazarlarımız, yurt içi kaynaklara titiz bir önem vermemektedir. Makalelerinin ne giriş kısmında, ne de tartışma kısmında, yurt içi kaynaklara tenezzül edilmiyor gibidir. Olur-olmaz, önemli-önemsiz pek çok tıbbi konuda durum -ne yazık ki- böyle (Tabi bunda, dergilerimiz, editörlerimiz ve danışmanların nitelik düzeyleri ile dağınıklıkları ve iletişim güçlüğü de önemli birer nedensel etkindir). Örneğin hala, ülkemizdeki diyabetes mellitus vs. hastalarına, yabancı ülkelerin araştırma sonuçlarını "gerçek bilgi" diye kullanarak irdeleme ve sağaltım uyguluyoruz. Yani kendimizi kandırıyoruz. Bunun mantığı ve bilimsel temeli yok. Müspet bilimler çağında, **bu vahim yanlıştan kurtulmalıyız.**

Ülkemiz ile ilgili, çağdaş kurallara uygun araştırmalarla üretilen ve çok hızlı ulaşılabilecek bilgilere ivedilikle gereksindiğimiz apaçık meydandadır. Diğer taraftan, bu yaşamsal bilgileri niye bir yabancı dergide ve yabancı dilde yayınlatalım? Yabancı dilde

makale yayınlamak, kanımca, kendimizi ve ulusumuzu tamamen yok saymak gibidir; Sömürgecilere destek olmak gibidir. Çünkü bizim ürettiğimiz ve bize ait bilgiler öncelikle bizim mülkiyetimizde kalmalı ve öncelikle bize hizmet etmelidir. Gelişmiş ülke

Bilgi, en değerli hazinedir; en değerli mülkiyettir. Ürettiğimiz bilgiler de böyledir ve aslı yurt içinde kalmalıdır.

Ülkemizin hekimleri, kendi halkımız ile ilgili tıbbi bilgileri bilmek ve izlemek zorundadır.

araştırmacılarının, aşama sağlayacak, patent hakkı verebilecek tüm bilimsel bilgileri açıklamadıklarını biliyoruz. Hemen tüm bilgileri, dağların altına, en güçlü savaş ve doğal afetlere dayanıklı olarak yaptıkları tesislerde sakladıklarını biliyoruz. Çünkü bilgi en değerli hazinedir; en değerli mülkiyettir. Ürettiğimiz bilgiler de böyledir ve aslı yurt içinde kalmalıdır.

“Bilgi evrenseldir, herkese açık olmalıdır”, “dünya bilimine katkımızın bir göstergesidir” türünden savsözler sadece duygusal anlamda anlaşılmalıdır.

İsteyen yabancı, iznimiz dahilinde ve bedelini ödeyerek bu bilgileri alıp kullanabilir tabi. “Bilgi evrenseldir, herkese açık olmalıdır”, “dünya bilimine katkımızın bir göstergesidir” türünden savsözler sadece duygusal anlamda anlaşılmalıdır. Ürettiğim bilgiler sağlık ocağında çalışan ya da araştırmacı meslektaşımın elinin altında olmadıktan sonra niye uğraşayım ki? Haa! “o meslektaşlar, yabancı dili, –İngilizce tabi– iyi bilenler olarak yetiştirilsin ve o yabancı dergileri okusunlar” diyenler var. Aşağıda buna da değineceğim.

Bu konunun bir başka görünmeyen ve sinsi yönü de, yabancı dergide makale yayınlamanın, araştırma konularının seçiminde, ülke gereksinimlerinden uzaklaştırıcı etkisidir. Yabancı dergiye gönderdiğim makalemi, editör, makalemin konusu kendi ilgi alanlarına uygun ise; kendi okur kitlesinin okuyabileceği ya da kullanabileceği bilgileri içeriyor ise dikkate almaktadır. Bu da daha çok, kendi araştırmacılarından gelen makalelerle belirlediği kendi gündemlerine bağlıdır. Aksi durumdaki makalemi –uluslar arası araştırma ve yazma ilkelerine titizlikle uymuş olsam bile– dikkate almayacaktır. Yabancı dergilerden, bir makaleme: “yerel bilgiler içerdiğinden kabul edemiyoruz; özür dileriz” türünden yanıtlar gelmesine sıkça rastlanmaktadır. Ürettiğimiz bu yerel bilgiler tıbbi bilgileri arttırıcı sayılmıyor yani. Bu, “yerel bilgileri üretene CEZA” mı?

Ben de, koşulların zorlaması ile, o dergide makale yayınlatabilmek için, işe, o dergiye uygun bir araştırma konusu seçerek başladım. Daha, halkımın kanser hastalarının durumu ve seyrini ortaya çıkarmamışken, kronik myelositer lösemi hücreesindeki filadelfiya kromozomunun filanca –yine yabancı araştırmacıların belirlediği gündeme uygun– sitokin ile etkileşimini araştırmaya başladım (Yani aklım çalışmasın; Varsayımlar üretmesin; Ezberci, tekrarçı ve uyaroğlucu olsun). Belki de bir yabancı araştırmacının ciddi patent hakkı elde etmesine, farkında olmadan ve bedelsizce katkıda bulunmuş olacağım. Ama bana, sadece, “tıp bilimine katkıda buldun” diyecekler. Dünyada tıp bilimine katkıda şu kadarını sıradasın; ha gayret diyecekler. Yani, hem ezinti-üzüntü duymamı, hem de onlara daha fazla hizmet etmemi isteyecekler. O makalemi okumak isteyen bir meslektaşım ise gerekli ücreti dergiye ödemek durumunda olacaktır. Akıl mantık bunun neresinde?.

1. Seçtiğim konular yabancı yönlendirmeler ile,
2. Onların gereksinimine hizmet edecek şekilde olacak;
3. Denekler hariç, kullandığım hemen tüm malzemeler (üstlerinde 8-10 ayrı dilde açıklamalar olur ama nedense?! Türkçe açıklama bulunmaz) ateş pahasına ithal edilecek;
4. Tüm telif haklarını devrederek,
5. Sonuçları yabancı dergiye vereceğim;
6. Makalemi, onun yurttaşı çok iyi anlasın, benim yurttaşım birazıcık anlayabilsin diye ve
7. Şişine-şişine, böbürlenerek, o yabancı dilde – İngilizce– yazacağım.
8. Haa yurt içi yayınlar “tuu kaka” olduğundan, onları kaynak olarak ta kullanmaya tenezzül etmeyeceğim.
9. Yani makalemin kaynakçasındaki bilgiler bile

Tıbbi malzeme kutularının üstlerinde 8-10 ayrı dilde açıklamalar olur ama nedense?! Türkçe açıklama bulunmaz..

yabancı olacak.

Ne ağlayalım ne de gülelim bu halimize. DÜŞÜNELİM-SORALIM-ARAŞTIRALIM-SONUÇLARI UYGULAYALIM

Ülkemizde, tüm meslektaşlarımızın, yabancı bir dili –niye, başta İngilizce?– iyi seviyede bilmeleri yönünde olağan üstü çabalar harcanmaktadır. Devletimiz dışında, yerli yabancı pek çok kuruluş ta bu konuda büyük yatırımlar ve uygulamalar yapmaktadır. Her yıl yaklaşık 15 MİLYON öğrencimiz ilk ve orta öğretimde **İngilizce EĞİTİMİ!!** almakta. Sonraki her bir eğitim-öğretim ve iş ya da akademik yükselmeler ve atanma aşamalarında yabancı dil sınavlarından geçme zorunlulukları getirilmiştir. Bu İngilizce baskısı ve yönlendirmesi nerede ise ömür boyu sürmektedir. Sonuç?? Sonuçta muazzam çabalara karşın, sayısı iki üç kişi diye tanımlanabilecek olanlar dışında hiç kimse, bize gerçekten çok yabancı olan, o İngilizce’yi, İngiltere’de doğma büyüme bir insan gibi, şıkır şıkır okuma-yazma-konuşma başarısını gösterememektedir. Ama bu İngilizce öğrencisi kitlenin büyük çoğunluğunun Türkçesi, ilgi ve alakası kendi toplumundan kopmaktadır. İngilizce öğreticiler ve ders anlatıcılar dahil... Bunun aksi, yüz yıllarca sömürge olarak kalmış ülkelerde bile başarılamamıştır. Oysa makalelerimiz, ülke gereksinimlerince yönlendirilen konulardaki araştırmalardan kaynaklansa ve Türkçe olarak – tabii ki çağdaş ilkelere uyarak– yazılsa da, meslektaşlarım ve ben, Türkçe okusak, okuduğumuzu daha iyi anlamaz mıyız? Halkımıza ait bilgilerle, halkımızın sağlığına daha hızlı ve daha bilinçli hizmet etmez miyiz? Tabii ki diğer ülkeler yaptıklarımızı öğrensinler ve örnek alsınlar.. Tıp bilimine asıl katkı böyle olur. Hukuk dilimiz ayrı; Din dilimiz ayrı; Bilim dilimiz ayrı; Konuşma –yani düşünme– dilimiz ap ayrı. Dünyada böyle bir başka ülke var mı? Üstelik, Türkçe’nin bilim dili için çok uygun, zengin ve yetenekli olduğunu da dil bilimcilerden öğrenmiş bulunuyoruz.

Hukuk dilimiz ayrı; Din dilimiz ayrı; Bilim dilimiz ayrı; Konuşma –yani düşünme– dilimiz ap ayrı. Dünyada böyle bir başka ülke var mı?

Yabancı dilde olur olmaz makale yayınlamanın başkaca ve sinsî sakıncaları da vardır. Araştırmacılarımızın diline yerleşen yabancı dildeki terimler, Türkçe’imize bulaşmaktadır. Türkçe karşılığı olan sözcükler bile, Türkçe’nin yerini almaktadır. **Sonuçta Türkçe: Bir dilin yaşaması ve gelişmesi için gerekli, olmazsa olmaz bir koşul olan “kullanılma” olanağından mahrum kalmakta.** Yeterince gelişmemektedir, hatta bozulmaktadır. Ardından, kimi terimler, yarı İngilizce yarı Türkçe ve hatta biraz da Fransızca veya Latince karışık söylenmektedir. Sıklıkla duyarız SGOT’u: “es-ge-o-te”; LDH’yı: “el-de-aş” diye okuyup bilgiçlik pazarlayanlar vardır. Sayın Emre Kongar’ın bir yazısında okumuştum; böyle ifadelerle “türkilizce” demek ki kendimizi aşağılama huyunun bir kanıtı olduğuna inanıyorum. Yanı sıra, İngilizce’yi güzel dilimize sokuşturdukça, insanlarımızın, mirasçısı olduğumuz Anadolu kültürüne (her şeyi ile) ve dilimiz güzel Türkçe’ye ve tabii kendi şahıslarına saygısı, özgüveni azalmakta; Yabancıya hayranlığı artmaktadır. Sonuç: akıllı kullanmayı değil, özentî ve taklitçiliği getirmektedir. Bu, ulusun ve kültürümüzün yok olmaya yüz tutması ile eş anlamlı değil midir?

İngilizce “evrensel dildir” “bilim dilidir” diyenlerin, ki Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği ayrı ayrı olarak, bu ifadelerin tersini kabul etmiştir, dilbilim, tarihbilim ve toplumbilimciler ile sıkı görüş alış verişinde bulunmaları yararlı olabilir.

Üstelik, gelişmiş ülkelerin, sıkı sıkıya saklamakta oldukları bir başka olanak daha var ki, önümüzdeki 5-10 yıl içerisinde, İngilizce’nin saldırganlığa varan iktidarını, sıfır düzeyine indirecektir: “**sözcük işleme yazılımları**”. Sesli, görüntülü ve yazılı iletişimde yabancı dil bilme gereksinimi hızla azalmaktadır. Ben İngilizce biliyorum. Ama 12 ayrı dilde makale okuyabiliyorum. İspanyolca bir ağ yöresi adresini, altavista.com’daki “translate” penceresine

yapıştırınız; on iki ayrı dilden birisinde okuyunuz. Ülkemizde de BİLSAG Yazılım

(www.bilsag.com.tr) bu konuda başarılı yazılımlar üretmektedir.

Telefon aracılığı ile iki ayrı dil arasında, yabancı dili bilmeden iletişim

kurulması hazırlıkları hızla sürmektedir. Bunda başarı

oranları %70'leri geçmiştir. Ülkemizde de Sözcük İşleme Anabilim Dallarında yoğun ve başarılı çalışmaları bulunmaktadır. Geçen ay,

ABD'de kullanıma sunulan bir yazılım, İngilizce konuşulanları yazıya dökmektedir. Tıbbi makale yazacakların ve tıbbi sekreterlerin ne kadar rahatlayacakları düşünüldüğünde hayret edilebilir.

Sonuç olarak nam olsun diye yabancı dergide ve yabancı dilde yayın yapmak, gelecek nesillerin affetmeyeceği, çok, çok yanlış bir uygulamadır kanısındayım. Uluslar arası tıp dizinleri, bilimsel dergilerin İngilizce olmasını şart koşmamaktadır. Bizler, uluslar arası niteliklere ulaşmış Türkçe yayınlanan, bilimsel dergiler yaratmalıyız. Moldova'da böylesi 5-6 dergi bulunmaktadır. Makalelerimizi yurt içinde yayınlanan, tüm dünyaya açık Türkçe dergilerde yayınlamalıyız.

Amacımız, bir an önce, uluslar arası dergilerde yayınlanan makalelerimizi arttırmak değil; Çıkaradığımız dergilerin uluslararası niteliklerde olmasını sağlamak ve uluslar arası veritabanlarına kabul edilmiş dergilerimizin sayısını arttırmak olmalıdır. "Bilimsel Süreli Yayıncılık" konusunda, bunun dışında yapılan her şey, ülkemizin israfı ve kan kaybıdır denebilir. Sevgili Atatürk'ün, ülkemize gelen yabancı bilim adamlarına Türkçe kitaplar yazdırdığını ve yabancı terimleri Türkçeleştirttiğini; 2'inci Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü'nü ve ünlü milli eğitim bakanlarımızdan Hasan Ali Yücel'in yabancı dildeki çağdaş kitapları sular seller gibi Türkçe'ye çevirttiklerini anımsayalım; Düşünelim, düşünelim, düşünelim...

Mektep-i Tıbbiye-i Şahane'nin açılış töreninde ilk başhekim, ilk öğrencilere:

“Fransızca eğitim-öğretim vereceğimiz için sizlerden özür dilerim. Bütün kitaplar ve kaynaklar Fransızca. Sizler yetişecek; bilgileri Türkçe'ye kazandıracaksınız. Ve o zaman eğitim ve öğretim Türkçe yapılacaktır” gibilerinden seslenmiş. O sözler önem ve canlılığını korumakta ama henüz gerçekleşmemiştir. Gerçekleşebilmesi için önerilerim:

1. Ulusal editörler birliği ortak yayıncılık kuralları belirlenmeli. Buna uymayan dergiler yayından kaldırılmalı. Uyan dergiler ise desteklenmeli.
2. Sıkı “BİLİMSEL” denetlemeler yapabilen, hızlı çalışan ve güçlü bir bilimsel yazınca (literatür) dizini kurulmalı. Tıp dışı bilim dallarımızın da bu konuda gereksinimleri bulunmaktadır.
3. Yazarlar, İngilizce makaleye özendirilmemelidir. Aksine, Türkçe makale yazmak daha gerekli ve daha onurludur.
4. Uluslar arası dergilere uygun makaleler değil, çağdaş niteliklere sahip, uluslar arası dizinlerce izlenen bilimsel dergiler yaratmalıyız.